

OŠ Jožeta Krajca Rakek

Partizanska cesta 28

1381 Rakek

BUDIZEM

(seminarska naloga)

Državljska in domovinska vzgoja ter etika

Mentor:

Tjaša Prudič

Avtor:

Kaja Škrab

Rakek, november 2011

1 UVOD

Pri izbiri teme za seminarsko nalogo sem se odločila za temo BUDIZEM. To je vera, ki se mi zdi zelo zanimiva. In to zato, ker daje poudarek na človeka – nase. Torej na človekovo telo in um. Zanimivo mi je tudi to, da ne verujejo v boga oziroma nočejo izgubljati časa o razglabljanju ali obstaja Bog temveč častijo kip Bude. Zelo so mi všeč tudi budistična načela. Kot je karma: če boš delal dobro se ti bo dobro povrnilo, če pa boš delaš slabo se ti bo slabo povrnilo. V njihovem primeru ponovno rojstvo. In pa tudi, da je budizem vera srednje poti. Torej ne gre v skrajnosti. Zanimivo mi je tudi, da je več vrst budizma. Poleg tega pa so mi všeč tudi oblike budističnih templjev. In pa simbol budizma cvetlica Lotos.

2. Vse o Budizmu

Budizem je nastal v Indiji. In se je razvil iz hinduizma. Njegov začetnik je bil Sidharta Gautama - Buda, ki je živel pred 2500 leti. Zaradi njegove modrosti so ga imenovali Buda, kar pomeni razsvetljeni. Ocenjujejo celo, da je na svetu nad 500 milijonov budistov, večinoma v deželah vzhodno od Indije. Budizem je ena od dvanajstih glavnih svetovnih religij in je tudi filozofija. Temelji pa na učenju začetnika torej Sidharte Gautama. To versko gibanje je zavrnilo zahteve brahmanov torej daritvene obrede in skrajne oblike askeze in se zavzelo za »srednjo pot«. Ta religija vključuje številne predstave in verovanja starodavne Indije, vendar pa tudi nekatera nova načela in spoznanja, ki naj bi vodile iz kroga rojstev in smrti. Oziroma Buda je nakazal pot, ki vključuje naravo življenja in razvoj pogleda v resnično naravo stvari, to pomeni, da človek doživi odrešenje. Obenema pa zanika obstoj duše kot trajne torej tudi zagovarja misel o neduši. Budizem pa tudi sprejema ideje o nadaljevanju zavesti v naslednje življenje in o karmi to je sila, ki vrtil krog življenja. Nanaša se na dela, ki jih je posameznik opravljal v svojem življenju. Dobro dejanje človeku omogoči boljše ponovno rojstvo, slabemu dejanju pa sledi slabše. Človek se lahko reinkarnira v žival. Potem si bo mnogo težje pridobil modrost, ki je potrebna, da ubeži samsari.

Budizem se je v različnih oblikah razširil po Aziji. Tako, da danes ločimo več vrst Budizma. V zadnjem obdobju pa se je Budizem začel širiti tudi v Ameriko in v Evropo. V obeh državah pa ni postal vplivnejša veroizpoved. Čeprav je bil v Ameriki označen za najhitrejšo rastočo religijo.

Čas rojstva Sidharte Gautame je bil tudi čas sprememb saj je mnogo hindujcev iskalo odgovore na posamezna vprašanja. Posebno pa na tista, ki so zadevala življenje. Zakaj morajo ljudje trpeti? Kako bi se trpljenju izognili? To je bil posebno resen problem za hindujce zaradi njihovega verovanja v reinkarnacijo, saj pomeni trpljenje, ne samo v enem življenju, temveč v mnogih. Sidharta se je začel zanimati za to vprašanje in odločil se je, da bo našel nove načine za njegovo rešitev.

V Indiji je budizem postopoma izginjal, nadomeščal ga hinduizem.. Prehod ni bil krvav, čeprav zgodovinarji poročajo o spopadih med hindujskimi vladarji in budistično sangho, organizacijo budističnih menihov, vendar so bili ti spopadi redki. Proti koncu, med 5. in 7. stoletjem, je precej bogoslovcev in menihov postopoma iz Indije odšlo na Kitajsko.

Po Budovi smrti se je budizem še bolj ločil od starejših verovanj in posledično izgubil vpliv v Indiji. Ko je začel prvotni Budizem propadati, se je razvila druga oblika, poi-

menovana mahajana. Glavni ideal je postal bodisatva, bitje, ki se zaveže da bo delal za dobro vseh živih bitij, dokler ne bodo vsi dosegli osvobojenja. To je tudi glavna motivacija Mahajana budistov vse kar se počne se dela za dobro drugih, in ne samo zase. razširila in se je in tudi prilagodila okoliščinam v vsaki deželi, kamor je prišla. Tako je budizem v vsaki od dežel, na Kitajskem, Japonskem ali v Tibetu, dobila svojo obliko.

Buda je večkrat povedal, da ves čas uči samo eno: trpljenje in osvoboditev iz njega. O tem je govoril v učenjih o štirih resnicah, Te so jedro njegovega nauka in jih je označil kmalu po svojem prebujenju petim nekdanjim učencev v svojem govoru v Benaresu. Sam ni nikoli trdil, da oznanja nov nauk temveč nasprotno.

2. Sidharta Gautama

Rojen kot princ.

Sidharta Gautama se je rodil okrog 563 pr.n. š. Njegov oče je bil vladar majhnega kraljestva v severni Indiji, v bližini Nepala. Člani družine so bili hindujci. Neka zgodba pripoveduje o jasnovidcu, ki je princu prerokoval, da bo postal mogočen vladar, če mu bodo preprečili štiri poglede: na bolnika, starca, mrtveca in na meniha. Če pa bi vendarle videl katerega od teh, bo postal potujoči sveti mož. Sidhartov oče se je zaobljubil, da bo sinu preprečil pogled na te ljudi. Sidharta je živel v razkošju palače, bil vljuden ter radodaren. Poročil se je in dobil sina. Prav takrat, ko se je življenje zdelo popolno, je začel dvomiti o vrednosti brezdelnega in razkošnega življenja. Nekoč se je peljal v svojem bojnem vozu zunaj kraljevega parka in zagledal tiste štiri poglede.

Kaj je iskal Sidharta?

Sidharta je spoznal, da celo najbogatejši vladar ne more ubežati trpljenju, ki je posledica bolezni, starosti in smrti. Ko je zagledal četrto osebo (meniha), je bilo to zanj znamenje, da mora zapustiti palačo in iti iskat odgovor na svoje razmišljanje o trpljenju. Postal je potujoči sveti mož. Iskanje je vodilo Sidharto iz ene skrajnosti v drugo. Učil se je pri svetih možeh, vendar ga to ni pripeljalo do odgovora. Potem se je šest let z jogo postil, kar ga je izčrpalo in pripeljalo skoraj v smrt. Tako je ugotovil, da vprašanja trpljenja ne bo mogel rešiti s skrajnostmi, in prisegel si je, da bo šel srednjo pot; ne bo se niti vdajal razkošju niti izpostavljal svojega telesa prehudim mukam.

Njegovo razsvetljenje: Sidharta je sedel v senci figovca v kraju Bodh Gaja in vztrajal tam več dni, zatopljen v premišljevanje. Nekega dne se mu je ob zori razkril smisel vseh stvari – bil je razsvetljen. Od takrat naprej so Sidharto poznali kot Budo.

Nirvana

V trenutku svojega razsvetljenja je Buda dosegel nirvano. To je osvoboditev iz kroga reinkarnacije in tako tudi osvoboditev od trpljenja. Budisti pravijo, da se nirvana ne more opisati z besedami, saj je onstran določljivega. Buda je živel do svojega osemdesetega leta. Ko je umrl, so ga začeli imenovati Tathagata, kar pomeni >> tako je odšel<< to opisuje stanje nirvane po smrti, ko se človek ne more ponovno roditi in zanj ni obstajanja niti neobstajanja. Prva pridiga:

Buda je razlagal svoje novoodkrito znanje skupini menihov v Sarnathu, ki je v bližini Benaresa. Njegovi nauki so zbrani in zajeti v poglavjih katere pa poznamo kot tri splošne resnice, štiri vzvišene resnice in Osmero pot to je osem naper v budizmu, ki ima osem stopenj.

3. budistična načela

Tri splošne resnice:

1.

V življenju ni nič trajnega, vse se spreminja. To Budovo razmišljanje je podobno razmišljanju grškega filozofa Heraklita, ki pa je rekel, da je nemogoče stopiti v isto reko dvakrat.

2.

Ker ni nič trajnega, nas življenje ne zadovoljuje. Ljudje nenehno hrepenijo po minljivih stvareh torej to so stvari, ki hitro minejo in se nanje hitro navežejo. Celotako, ko se doseže zadovoljstvo, to ni trajno. Že samo spoznanje, da se bo to zadovoljstvo moralo končati, vir trpljenja. Budistom trpljenje ne pomeni samo velike žalosti in bolečino, ki jo ljudje doživljajo ampak tudi vse tisto, kar življenja ne napravi naredi popolnega.

3.

Ni večne duše in to, kar ljudje imenujejo jaz, je samo skupek značilnosti, ki se spreminjajo. Buda primerja jaz z bojnim vozom, ki je samo skupek na določen način sestavljenih delov, in se zlahka razstavi.

Štiri vzvišene resnice:

1. Vse življenje je trpljenje

2. Vzrok trpljenja sta hrepenenje in navezanost.
3. Hrepenenje in navezanost lahko premagamo.
4. Premagamo ju z izpolnjevanjem naukov osmere poti.

Osmera pot:

To je zmerna srednja pot, po kateri se je ravnal sam Buda v svojem iskanju razsvetlitve. Gre za moralni predpis, po katerem je treba živeti.

1. Pravo razumevanje pomeni imeti pravi odnos do življenja, npr. razumevanje štirih vzvišnih resnic.
2. Prave vrednote: kot so obzirnost in sočustvovanje, ne pa sebičnost in tekmovalnost.
3. Pravo izražanje: izogibanje jezi, napadalnosti, pretiravanju lažem in obrekovanju.
4. Prava dejanja: npr. živeti je treba pošteno in ne škodovati živim bitjem (mnogi budisti so vegeterijanci).
5. Pravi način življenja: izogibati se je treba dejanjem, ki bi škodovala drugim, npr. trgovina z orožjem.
6. Pravo prizadevanje: npr. misli naj bodo dobre, kar pelje razum v zdravo stanje.
7. Prava razsodnost: umirjati misli, da se izognemo raztresenosti.
8. Prava zbranost duha: pelje k razsvetljenju in nirvani.

Meditacija:

Večina budistov meni, da je meditacija bistvena za dosego nirvane. Med meditacijo se z raziskovanjem svojega bistva doseže razumevanje Budovega nauka. Meditacija pogosto vključuje osredotočenje na misel o minljivosti in spreminjanju. Mnogo budistov misli, da je lahko skoraj vsaka stvar primerna za osredotočenje pri meditaciji, in pravijo, da je treba vsakodnevne opravke delati skrbno. To pomeni, da se morajo ljudje osredotočiti na sedanji trenutek in ne smejo dovoliti, da bi jih zmedle druge moteče misli. Budistični samostani imajo često sobo za meditacijo, ki je na voljo tudi obiskovalcem. V sobi za meditacijo postavljajo darove npr. rimer cvetice in kadilo, pred Budov kip. Kip in darove rabijo za osredotočenje pri meditaciji.

Lotos:

Simbol budizma je lotos, ki raste iz blatnega dna ribnikov. Budisti pravijo, naj si ljudje prizadevajo postati čim bolj podobni lotosu. Blato predstavlja človekovo življenje, čistost cveta simbolizira razsvetljenje.

Ali obstaja Bog?

Budi se je zdelo najbolj potrebno najti odgovor na vprašanje trpljenja in ni izgubljal časa s praznim razglabljanjem. Ni se mu zdelo potrebno iskati odgovor na vprašanja o obstoju Boga in zakaj oziroma kako je bil ustvarjen svet. Po njegovih besedah bi bilo to, kot če bi človek, ranjen od puščice, zavrnil olajšanje bolečin, dokler ne bi izvedel, koliko peres je imela puščica ali kakšne barve so bili lasje človeka, ki jo je izstrelil.

Trije dragulji:

Večino budistov združuje vera v Budo, njegove nauke, ki sr imenujejo dhama, in v sveti red sangha- stvari, poznane kot trije dragulji zaradi svoje dragocenosti. So vir pomoči in opore ljudem in zato znane kot tri zatočišča.

Svete knjige:

Budove nauke so zapisali šele po njegovi smrti. V začetku so jih širili z ustnim izročilom. Ena od pomembnih zbirk spisov se imenuje Tipitaka (tri košare). Obsega Budove izreke, njihove razlage in pravila za menihe. Napisana je bila v 1. st. pr. n. š. v Šrilanki. Tipitaka je bila prvič napisana na palmovih listih, ki so jih hranili v košarah.

Sangha

Sangha je ime za katerokoli skupnost budističnih menihov ali redovnic. Skupina menihov, ki so poslušali Budovo prvo pridigo v Sarnathu, se je spreobrnila in ustanovila prvo Sangho. Pravijo, da Buda najprej ni bil prepričan, ali naj sprejme v sangho tudi ženske, vendar ga je prepričala njegova tašča, ki ga je v nekaterih budističnih deželah v navadi, da dečki preživijo nekaj časa kot menihi. To je lahko nekaj dni ali pa nekaj let.

Širjenje budizma

Budizem se je razširil iz kraja Bodh Gaja, kjer je nastal. V mnogih drugih vzhodnih deželah je še danes živ. V Indiji je bolj ali manj hitro izumrl. Nekateri strokovnjaki menijo, da ga je hinduizem osvojil, potem ko je prišlo do budistične kritike. Kmalu po Budovi smrti so se razvile različne vrste budizma. Dve glavni veji danes razširjenega budizma sta teravadski in mahajski budizem. Prva sangha je širila Budove nauke po vsej severni Indiji. Cesar Ašoka, ki je vladal severni in srednji Indiji v 3. st. pr. n. š., in takrat je pomagal širjenju budizma po vsej Indiji. Misijonarje je tudi poslal v srednjo Azijo. Budizem se je širil tudi ob trgovskih poteh, ki so

večinoma vodile na Kitajsko. V 1. st. n. š. in je bil tam trdno zakoreninjen. Ašokov sin ali nečak Mahinda je prenesel budizem v južno Indijo in Šrilanko.

4. vrste budizma

Teravadski budizem

Teravada pomeni nauk prednikov. Teravadski budisti verujejo, da izvirne Budove nauke izpopolnjujejo, bolj podrobno kot druge skupine. Buda je za njih pomembna oseba in popoln vzor, vendar mnogi menijo, da je bil samo človek. Po smrti ni mogel več pomagati drugim ljudem. In zato teravadski budisti ne molijo k Budi. Verujejo, da mora vsak uspeti v življenju z izpolnjevanjem Tipitake. Tudi Sangha je pomembna za teravadske budiste in verujejo tudi, da bodo ljudje, ki niso menihi, veliko manj uspešni v iskanju svoje razsvetlitve.

Mahajski budizem

Mahajski budisti verujejo, da Buda lahko usliši prošnje ljudi tudi danes. Vidiijo ga tudi kot enega od mnogih Bud preteklosti, sedanosti in tudi prihodnosti. Verujejo tudi v ljudi, ki so bili na robu razsvetljenja a so se le odločili, da bodo ostali na tem svetu, da bi pomagali drugim doseči isto stanje to so bodistavi. Poleg Tipitake uporabljajo tudi sangho in druga besedila. Čeprav je sangha pomembna ni bistveno postati menih, ker se je možno približati nirvani tudi, če nisi. Ko se je budizem razširil po celi Aziji, so se mahajski budisti prilagodili tudi različnim kulturam s katerimi so prišli v stik. To je pripeljalo do razvajenosti te vrste budizma. In tri od teh so: neomadeževana dežela, vadžrajana in zen.

Vadžrajanski budizem

Vadžrajanski budisti so, da bi dosegli nirvano peli in pri meditaciji uporabljajo mandale. Znan je tudi kot tibetanski budizem, ker je svoj vrh dosegel v Tibetu. Njegovi voditelji so imeli politični in verski vpliv. Leta 1950 je Tibet zasedla Kitajska, ki je kot komunistična dežela religijo prepovedala. In mnogo budistov je moralo zbežati. Voditelj vadžarjanskih budistov se imenuje dalajlama, še vedno je živ in živi v izgnanstvu v Indiji.

Budizem neomadeževane dežele

Budizem neomadeževane dežele je nastal na Kitajskem in se razširil na Japonsko in to približno v 13. st. bodisatva je osrednja oseba –lik, znan kot Buda Amida, bil je zelo poln usmiljenja, in se tudi zaobljubil: vsakdo, ki bo ob smrti zaklical njegovo ime, se bo ponovno rodil v

neomadeževani deželi torej v kraju kjer naj bi bilo vsakomur dano izpolnjevati Budove nauke in doseči najpomembnejše nirvano.

Zen budizem

Kot budizem neomadeževane dežele je tudi prav tako nastal zen budizem. Nastal je na Kitajskem in se prav tako razširil na Japonsko v približno 13. st. zen pomeni meditacijo in zen budisti želijo preživeti čim več časa v temu stanju -stanju zena. Menihi meditirajo na vrtu zena. Ki pa ima vzorce na peščenih tleh, in mu pomagajo pri koncentraciji. Zen budisti uporabljajo tudi kot uganke, imenovane pa so koani. Npr. kot ta primer kakšen je zvok ene roke, ki ploska? Glavni namen koanov je nasprotovati ustaljenim logičnim miselnim vzorcem, tako, da dosežejo razsvetljenje, ko prek vnaprej ustvarjenega mnenja vidijo. Sveti spisi so za zen manj pomembni kot pa za druge vrste budizma.

Stavbe

V vseh budističnih deželah imajo templje, vendar za bogoslužje niso nujno potrebni. Nekatere budistične svete stavbe se imenujejo pagode. Pogosto so zgrajene kot posebno oblikovan stolp še posebej pa na Kitajskem in Japonskem. Poleg teh templjev in pagod so tudi zgradbe imenovane stupe. Konica pagode pomeni modrost, ki pa se dviga nad stvarni svet. Obstajajo pa tudi zlate stupevtempljev. Stupa je zaprta stavba, ki naj bi vsebovala Budove posmrtne ostanke ali pa prepise njegovih naukov. Često so zvonasto oblikovane. Obiskovalci pa se poklonijo Budi s hojo okrog stavbe. Dalajlama je imel svoj sedež v delu palače v Lhasi v Tibetu.

Romarski kraji

Nekateri od glavnih budističnih romarskih krajev so povezani s pomembnimi dogodki iz Budovega življenja: njegov rojstni kraj Lumbini, kraj njegovega razsvetljenja Bodhi Gaja, kraj njegove prve pridige Sarnath in kraj njegove smrti Kušinara.

Praznovanja

Vesak je praznovanje Budovega rojstva in v deželah teravadskega budizma tudi njegovega razsvetljenja in smrti. Budovi kipi so okrašeni in na Kitajskem jih umivajo z dišečo vodo. Darove odnesejo v samostane, tam lahko prirejajo tudi ognjemete. Vasa umik v meditacijo je v deževni dobi. V Budovih časih takrat ni bilo mogoče potovati, zato je menihom ukazal, naj ostanejo na enem kraju, se tam učijo in meditirajo. In tudi med tem praznikom skušajo tudi navadni ljudje najti nekaj časa za učenje in meditacijo. Na koncu umika v meditacijo darujejo menihom nova oblačila. S tem praznovanjem se spominjajo tudi Budove prve pridige. V Šrilanki imajo praznik oziroma praznujejo praznik posvečenega zoba. Po cestah takrat nosijo enega od Budovih zob. Budov zob je v majhni stupi, ki jo nosi slon.

Budistična načela:

Sam si moraš prizadevati. Veliki iz preteklosti so samo kazali pot. (Dhamapada)

Dvema skrajnostma se je treba izogibati: 1. Predajanju čutnim užitkom in

2. predajanju pretiranemu trpljenju

Lahko je videti napake drugih težko pa svoje lastne. Napake drugih kažemo kot plrve, ki jih raznaša veter, svoje pa skrivamo kot kockar svoje kocke. (Dhampada)

Če se bojiš živiš v zmoti. Če znaš pomiriti svojega duha in ga obvladativ vseh okoliščinah, živiš v resnici. (Bodihdharma)

Menihi pojdite po svetu za dobro mnogih, iz usmiljenja do sveta poučujte dhamo, ki je slavna na začetku, slavna na sredini, salvna na koncu, po obliki in vsebini. (Vinajapitaka)

Malo drugačen in zanimivejši Budov tempelj.

Budov pozlačeni kip.

5. ZAKLJUČEK

Pisanje te seminarske naloge me je poučilo o veri Budizma. Pri pisanju seminarske naloge ni prav veliko gradiva, zato sem imela nekaj problemov z vsebino. A negativnih izkušenj ni bilo. Moram pa dodati, da sem se tudi malo poduhovala. In tudi uživala saj mi je bilo pisanje te seminarske naloge tudi zanimivo. Je pa res, da sem pisala počasi in še malo pri sebi razglabljala. Tako, da je bilo pisanje tudi zabavno in kakor sem že prej dodala zanimivo, ker sem si sama zanimivega ustvarila. Poleg tega pa je bilo težje, kot pa lansko leto, ko sem imela temo Begunci saj se vedela več o Beguncih že sama. Pri Budizmu pa kaj dosti ne vem no zdaj po končani seminarski nalogi vem veliko več. A še zmeraj mi je bilo pisati o Beguncih lažje, ker sem bolj razumela bistva. Pri budizmu pa je vse bolj zapleteno, ker je to vera. In ima svoja načela, ki jih najbolj razumejo budisti in pa tisti, ki v budizem verujejo.

VIRI IN LITERATURA

1. Susan Meredith, The Usborne Book of World Religions

Ljubljana: Tehniška založba 1995

2. Tokarev, Sergej Aleksandrovič. Vera v zgodovini narodov sveta

Ljubljana: Mladinska knjiga 1974

3. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Budizem>

(uporabljeno 2011-10-26)

IZJAVA

Izjavljam, da sem nalogo izdelala samostojno. Uporabljeni so pisni in elektronski viri, ki so navedeni.

Kaja Škrab